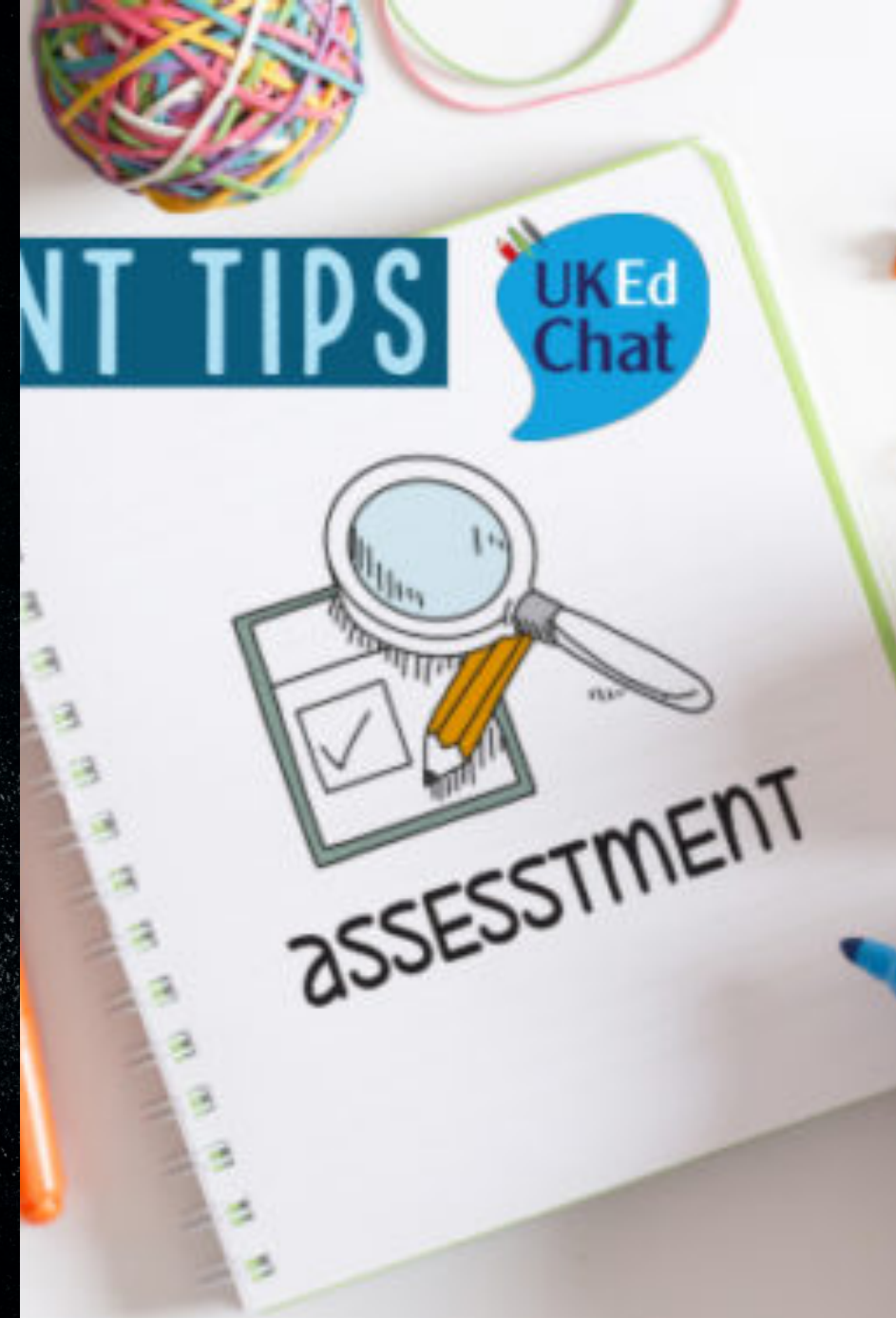

Özel Eğitimde Değerlendirme

Hafta 9-10

Özel Eğitimde Yaygın Kullanılan
İnformel Değerlendirme Türleri

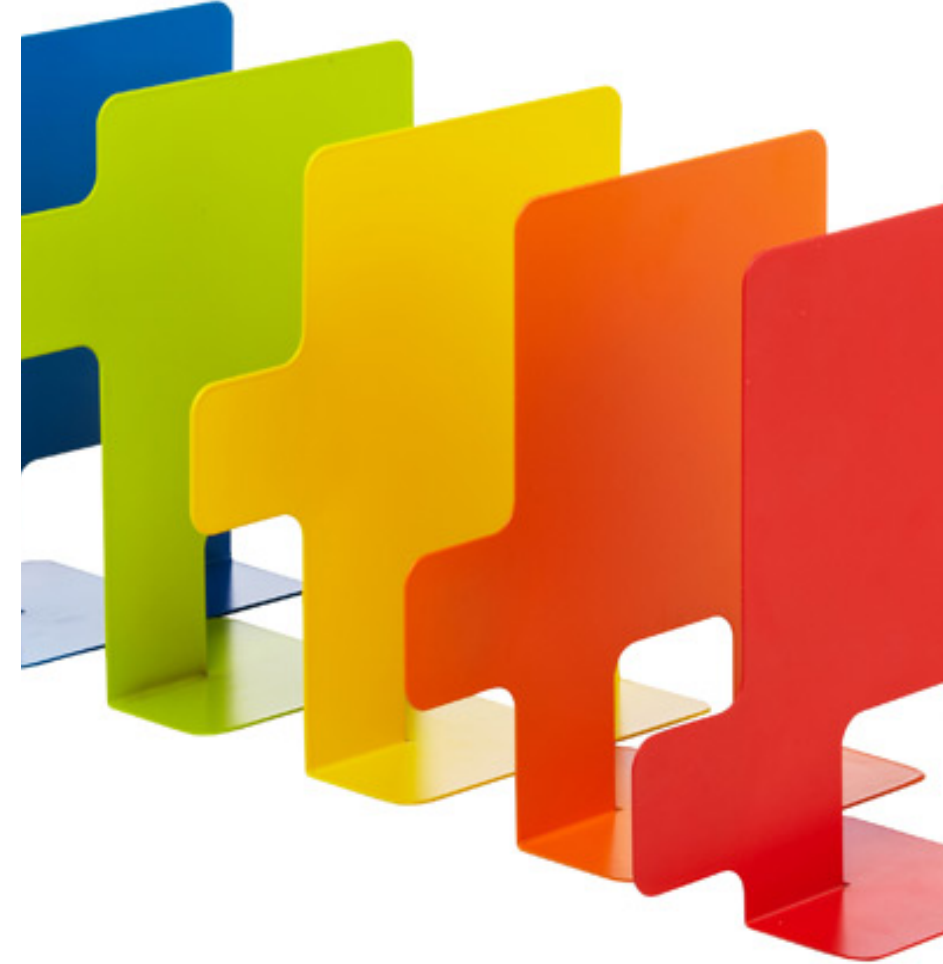
Doç. Dr. Salih Rakap

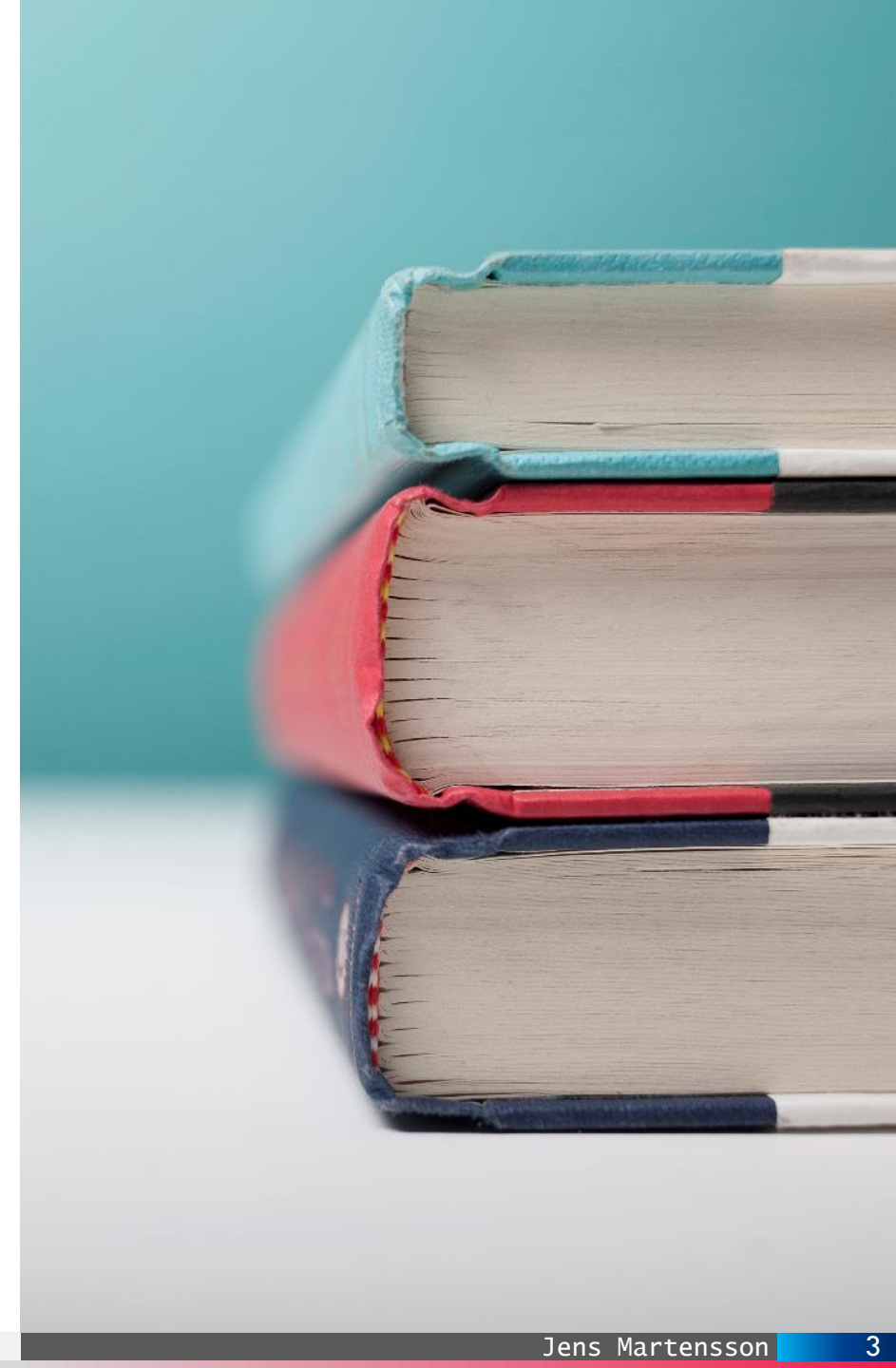
Konu İeriđi

- İnfornel Deđerlendirme Tűrleri
  - Program Temelli
  - Kaba Değerlendirme
  - Ŗlűt Bađımlı Test
  - Ayrıntılı Değerlendirme
  - Gűzlem
  - Derecelendirme Ŗlekleri
  - Gűrűűme
  - Kontrol Listesi
  - Portfolyo
  - Hata Analizi

Program Temelli Değerlendirme

Programa dayalı değerlendirme program içerisinde yer alan amaç/kazanımlarda, öğretim süreçlerini de değerlendirecek şekilde, gelişimin ve başarının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme türüdür (Salvia, Ysseldyke ve Bolt 2010).

Kaba Değerlendirme

Kaba değerlendirme, programa dayalı ve öğretmen tarafından hazırlanan değerlendirme aracıdır. Bireyin devam ettiği ya da edeceği programdaki performansını ilgili disiplin alanı ve/veya disiplin alanlarında belirlemek amacıyla kullanılır (Tanrıverdi Kış, 2011).

Kaba Değerlendirme Örneği

DİL VE KONUŞMA GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREYLER İÇİN PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU

Adı SOYADI	T.C.Kimlik No	Doğum Tarihi

MODÜLLER	DEĞERLENDİRMELER							
Sesletim ve Ses Bilgisi	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.Konuşma için uygun duruş (postür) edinir.								
2.Konuşma sırasında görev alan kas yapılarını kuvvetlendirir.								
3.Konuşma sırasında görev alan kas yapılarının koordinasyonunu sağlar.								
4.Konuşma sırasında gerekli hava akışını doğru yönlendirir.								
5.Konuşmaya yardımcı organları, sesleri uygun ton, hız ve sürede ardışık diziler hâlinde üretmek için kullanır.								
6.Konuşma seslerini ayırt eder.								
7.Hedef ses birimini sözcükler içinde konumlarına göre ayırt eder.								
8.Hedef konuşma sesini doğru üretir.								
9.Hedef ses birimini sözcük içinde doğru kullanır.								
10.Sözcükleri hecelerine ve ses birimlerine ayırır.								
11.Ses birimlerden sözcükler oluşturur.								
12.Ses birimlerini dil kurallarına uygun olarak dizer.								
13.Hedef ses birimini cümle içinde doğru kullanır.								
14.Hedef ses birimini doğal konuşmada kullanır.								
15.Ses bilgisel farkındalık edinir.								
16.Sözcük ve cümleleri doğru vurgu ve ezgi (entonasyon) ile üretir.								
17.Günlük yaşamda anlaşılır biçimde konuşur.								

Ölçüt Bağımlı Test (Ö.B.T.)

Ölçüt bağımlı test bireyin becerilerinin öğrenme düzeylerine göre değerlendiren test olarak tanımlanmaktadır (Pierangelo ve Giuliani, 2008; Salvia, Ysseldyke ve Bolt 2010).

Ö.B.T.

ÖLÇÜT BAĞIMLI ÖLÇÜ ARACI

Bildirimler	Ölçüt % (./.)	Sorular	Açıklama
1- İki farklı Küçüklükte, aynı tipte (aynı şekil, renk, malzeme) iki nesne arasında Küçük olanı gösterme			
2- İki farklı Küçüklükte, aynı tipte (aynı şekil, renk, malzeme) iki nesne resmi arasında Küçük olanı gösterme			
3- İki farklı Küçüklükte, aynı tipte (aynı şekil, renk, malzeme) iki nesne ve nesne resmi arasından Küçük olan alınıp bunun Küçüklüğü buna göre nasıl diye sorulunca Küçük olduğunu söyleme			

Ayrıntılı Değerlendirme

Ayrıntılı değerlendirme; ölçüt bağımlı ölçü araçları ile beceri ve kavram bilgisinin ölçütler dahilinde değerlendirilerek bireyin öğrenme düzeylerinin belirlenmesidir (Tanrıverdi Kış, 2011).

scale

Beceri Analizi

Beceri analizi bireyin bir beceriye sahip olup olmadığı ve/veya sahipse hangi düzeyde sahip olduğunu belirleyecek aracın hazırlanmasına yönelik becerinin analizlerinin yapılarak aşamalandırılmasıdır (Pierangelo ve Giuliani, 2008).

Beceri Analizi Örneği

1-Kaşığı tutar.

- a) Sol elini kaşığa uzatır.
- a) Sol elinin baş parmağı ve diğer parmakları arasında (avuç içinde kalacak şekilde kaşığın sapını tutar.

2- Kaşığa yiyecek alır.

- a) Kaşığı bir miktar kaldırır.
- a) Kaşığı tabağın üzerine götürür.
- a) Kaşığın ucunu aşağı eğer.
- a) Kaşığı yiyeceğe daldırır.
- a) Kaşığı yiyeceğin içinde ilerletir.
- a) Kaşığı yiyeceğin içinden çıkarır.

3-Yiyeceği yer

- a) Kaşığı bir miktar kaldırır.
- a) Kaşığın ucunu ağzına doğru çevirir.
- a) Ağzını açar.
- a) Kaşığın ucunu ağzına sokar.
- a) Ağzını kapatır.
- a) Kaşığı ağzından çıkarır.

Not: 2b 'den itibaren tekrarlanır.

- a) Kaşığı tabağın yanına koyar.

Kavram Analizi

Kavram analizi bireyin bir kavramı bilip bilmediği ve/veya biliyorsa hangi düzeyde kavramı bildiğini belirleyecek aracın hazırlanmasına yönelik kavramın analizlerinin yapılarak aşamalandırılması olarak tanımlanmaktadır.

Kavram Analizi Örneği

- 1- İki farklı Küçüklükte, aynı tipte (aynı şekil, renk, malzeme) iki nesne arasında Küçük olanı gösterme
- 2- İki farklı Küçüklükte, aynı tipte (aynı şekil, renk, malzeme) iki nesne resmi arasında Küçük olanı gösterme
- 3- İki farklı Küçüklükte, aynı tipte (aynı şekil, renk, malzeme) iki nesne ve nesne resmi arasından Küçük olan alınıp bunun Küçüklüğü buna göre nasıl diye sorulunca Küçük olduğunu söyleme
- 4- İki farklı Küçüklükte ve farklı tipte (farklı renk, şekil ve malzeme) aynı cins iki nesne arasından Küçük olanı gösterme
- 5- İki farklı Küçüklükte, farklı tipte (farklı renk, şekil, malzeme) aynı cins iki nesne resmi arasından Küçük olanı gösterme
- 6- İki farklı Küçüklükte, farklı tipte (farklı şekil, renk, malzeme) aynı cins iki nesne veya iki nesne resmi arasından Küçük olan gösterilip bunun Küçüklüğü buna göre nasıl diye sorulunca Küçük olduğunu söyleme
- 7- Çevresindeki neneler arasından iki farklı Küçüklükte farklı tipte (farklı renk, şekil, malzeme) iki nesne arasından Küçük olanı gösterme
- 8- Çevresindeki nesneler arasından iki farklı Küçüklükte farklı tipte (farklı renk, şekil, malzeme) nesne resimleri arasından Küçük olanı gösterme
- 9- Çevresindeki nesneler arasından iki farklı Küçüklükte ve farklı tipte (farklı renk, şekil, malzeme) iki nesne veya nesne resmi arasından Küçük olan gösterilip bunun Küçüklüğü buna göre nasıl diye sorulunca Küçük olduğunu söyleme

Gözlem

Gözlem, görsel ve işitsel duyuların kullanılarak davranışlar, fiziksel özellikler, durumlar gibi özelliklerin değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Salvia, Ysseldyke ve Bolt 2010).

Gözlem Basamakları

- Neyin/hangi davranışın gözlemleneceğinin belirlenmesi
- Davranışın nasıl ölçüleceğine karar verilmesi
- Gözlemin ne zaman yapılacağına ve ne kadar süreceğinin belirlenmesi
- Hangi gözlem tekniğinin kullanılacağına karar verilmesi
- Gözlemin doğruluğun belirlenmesi

MONITORIN

ck photo

Gözlem Türleri

Gözlem Çeşitleri

- Gözlem zamanlamasına göre:** Araştırma öncesi gözlem ve araştırma içi gözlem
- Araç-gereç kullanımına göre:** Araçlı gözlem ve araçsız gözlem
- Gözlemcinin konumuna göre:** Katılımcı (doğrudan) gözlem (participant observation) ve hazırlanmış (yapılandırılmış) gözlem (structured observation)
- Gözlemi yapan kişiye göre:** Birinci elden gözlem (primary observation), ikinci elden gözlem (secondary observation)

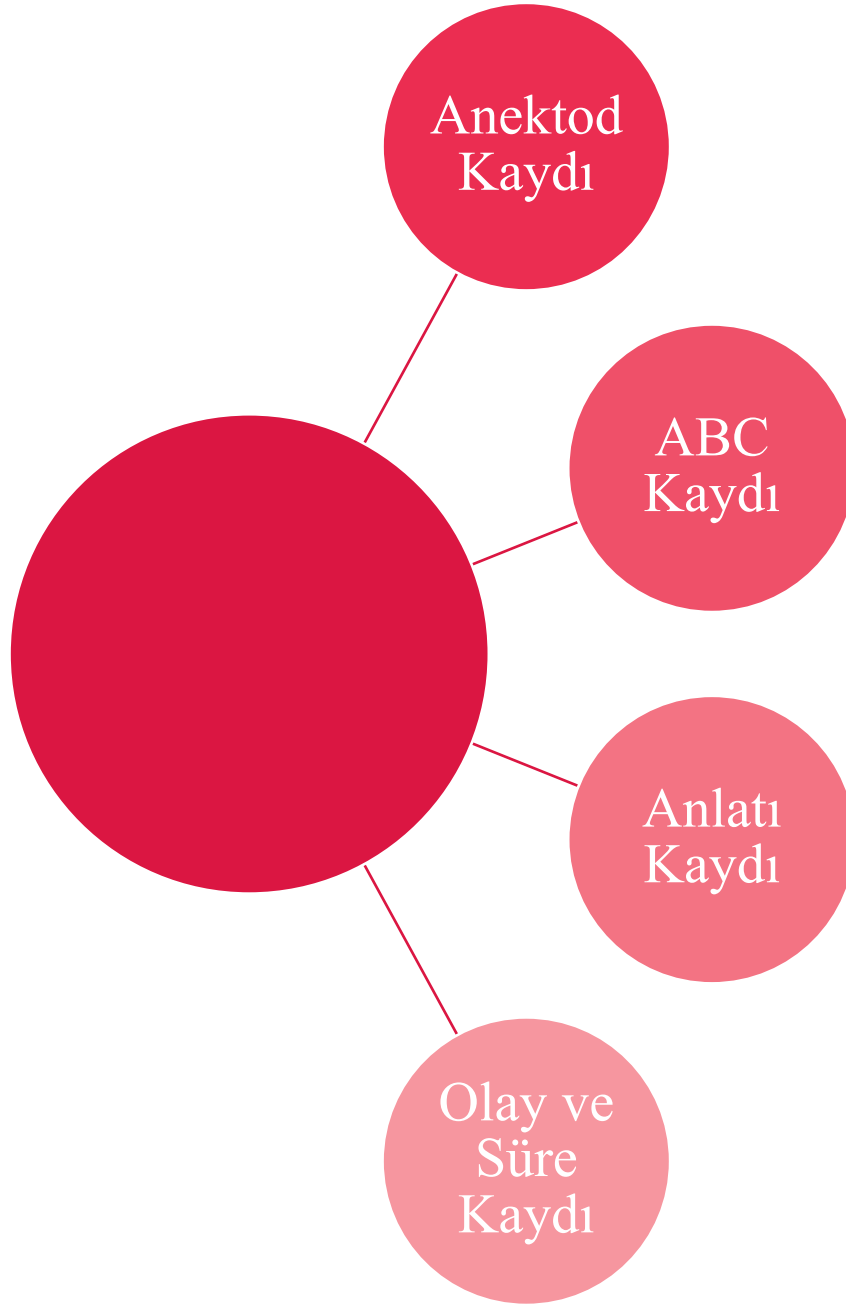
Nitel Gözlem ve Nicel Gözlem?

Nitellik ve Nicellik Nedir?

**Nitel Gözlem ile Nicel Gözlem Arasındaki
Farklar Nelerdir?**

Gözlem Kayıt Teknikleri

Observation

Questioning

Interviews

Focus Group

Hedef Davranışı Ölçme ve Kaydetme

Bir davranışı ölçebilmek için ilk aşama davranışı iyi bir şekilde tanımlamaktır. Çünkü iyi tanımlanmamış bir davranış için iki kişinin anlaşması oldukça güçtür. Ayrıca iyi tanımlanmamış bir davranışı ölçmek pek mümkün olmayabilir.

Hedef Davranışlarının Kaydedilmesinin Amacı

1. Davranışı değiştirmek için etkili yöntemi belirlemeye zemin hazırlar.
2. Davranışı değiştirmek için yapılan uygulamanın etkili olup olmadığını belirlemeye hizmet eder.

Anlatı Kaydı Örneği

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Tarih:

Gözlemci:

Gözlemin Yapıldığı Saatler:

Gözlemin Yapıldığı Ortam:

Ortamda Olan Kişi Sayısı:

Gözlenen Davranış:

Gözlenen davranışın detaylı olarak oluşumu, süreci ve sonrasının anlatımı.

Olay Kaydı

Öğrencinin Adı-Soyadı:	Tarih:
Gözlemci:	Gözlemin Yapıldığı
Gözlemin Yapıldığı Ortam:	Saatler:
Gözlenen Davranış:	Ortamda Olan Kişi Sayısı:
	Olayın/Davranışın Ortaya Çıkma Sayısı:
Gözlenen Davranış	Gözlenen Davranış Toplam Görülme Sayısı
(Davranış her izlendiğinde işaretleme yapılacak) XXXXX	(İşaretlerin toplamı gözlem ya da gün bazlı yazılacak) 5

Derecelendirme Ölçekleri

Derecelendirme ölçekleri, derecelendirme ölçeklerinde belirlenen beceri ya da davranışın gerçekleştiğinde hangi düzeyde/derecede olduğu net olarak değerlendirilmektedir.

Derecelendirme Ölçeği Örneği

BECERİLER	Çok iyi	iyi	Orta	Yok
Görsel ayırt etme				
Görsel eşleme				
Görsel Sınıflama				
Örüntü oluşturma				
İşitsel algı				
İşitsel eşleme				
Etiketleme				
Olayları anlatma				
Yönergeleri anlama				
Resim-Yazı				

Görüşme

Görüşme, değerlendirilmek istenen bireyle ilgili geçmiş yıllardaki gelişimi, aldığı eğitimler, kişilik özellikleri ve alışkanlıkları gibi birçok konuda temel bilgilere birincil kaynaklardan ulaşmak amacıyla kullanılan informel değerlendirme tekniğidir.

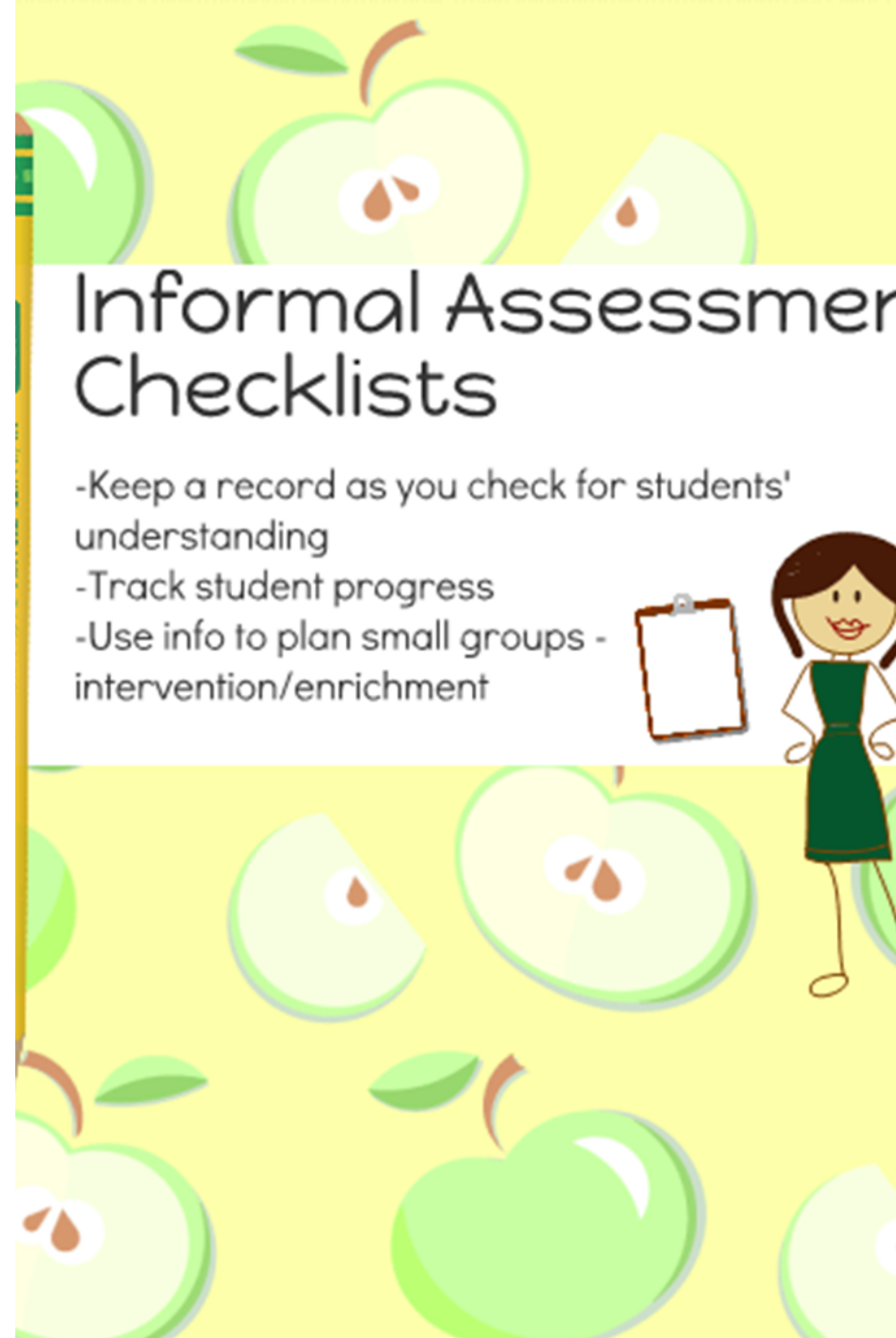
Görüşmeye Hazırlık

- Görüşme formları hazırlanırken görüşmenin çerçevesi belirlenmelidir.
- Bu bilgilerin kimlerden alınacağı da belirlenmelidir.
- Bazı konularda birden fazla kişiyle görüşülerek bu bilgiler zenginleştirilebilir.
- Görüşmede kimlerle görüşüleceğine karar verilirken bireyin halihazırdaki durumu ve hayatında bu durumdan sorumlu kişiler göz önünde bulundurulmalıdır.

Kontrol Listesi

Kontrol listeleri bireyi tanımak için gözlem ve görüşme yoluyla veri toplayabilmek amacıyla geliştirilen bir beceri, disiplin alanı ya da ortam koşullarının aşamalandırılarak listelendiği bir araçtır. Bu aracın amacı bireyin davranış, gelişim ve öğrenme alanları ile ilgili var olan performansını belirlenen kriterlere uygun şekilde değerlendirebilmektir (Özmen vd., 2014).

Kontrol Listesi

- ❑ Özel davranışların gözlenip gözlenmediğini belirlemek amacıyla kullanılan yazılı listelere kontrol listeleri adı verilmektedir.
- ❑ Kontrol listeleri performans kriterlerinin yazılmış olduğu listelerdir.
- ❑ Kontrol listeleri gözlemler sonucu oluşturulmaktadır. Eğer davranış gözlemlenirse evet gözlemlenmezse hayır diye kaydedilir. Öğretmenler bu şekilde davranışların yokluk ve varlığı konusunda bilgi sahibi olur.
- ❑ Kontrol listeleri bir davranışın gözlemlenecek bireyde olup olmadığı hakkında bilgi verir.
- ❑ Kontrol listeleri sübjektif olması, az güvenilir olması ve davranışı sorularla değerlendirmede yetersiz olması yüzünden eleştirilmektedir (Taylor, 2003).

Kontrol Listelerinin Özellikleri

- Kısa zamanda herhangi bir konuda bir bütünlük içerisinde birey hakkında olabildiğince detaylı bilgi sağlar.
- Ayrıntılı değerlendirme için rehberlik eder.
- Kontrol listeleri geliştirilirken gözlemlenecek ya da görülecek durumların detaylı bir aşamalandırılması yapılmalıdır.
- Bu durumların mantıksal bir sıraya konulması gerekmektedir.
- Öğrencilerin gözlenen performans seviyeleri ve değerlendirilecek ürünleri bu performans kriterlerinde bulunan kontrol işaretleriyle işaretlenir veya işaretlenmez. Eğer gözlemlenen davranış varsa tik işareti koyulur, yoksa bu alan boş bırakılır (Airasian, 1996).
- Kontrol listelerinde gözlemlenecek davranış sayısı 5 veya 5'den az ise sınıftaki tüm öğrencilerin gözlemlenmesi tek bir kontrol listesi ile yapılabilir. Kâğıdın sol bölümüne öğrencilerin isimleri sağ kısmındaki bölüme gözlemlenecek davranışlar yazılır (Oosterhof, 1994).

Kontrol Listelerinin Yararları

- ☐ Kontrol listeleri teşhis edici olarak, yeniden kullanılabilir
- ☐ Öğrencinin ilerlemesini göstermede yardımcı olur
- ☐ Öğrencilerin başarılı oldukları veya başarısız oldukları performanslar hakkında bilgi sahibi olunur
- ☐ Kontrol listeleri karmaşık gözlemleri yapmada yardımcı olur
- ☐ Puanlamada en kolay formlardan biri kontrol listeleridir.
- ☐ Kontrol listeleri öğretmenin ürün veya performanstaki özel elemanların varlığına ve tüm elemanların genel olarak aynı ağırlıkta olup olmadığına bakması için uygundur.

Örnek: Poster Hazırlama

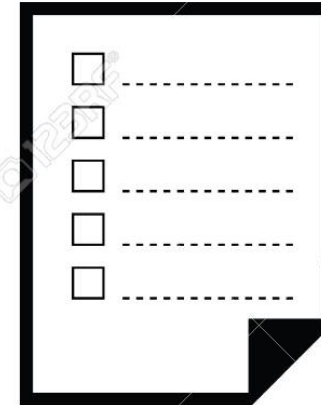
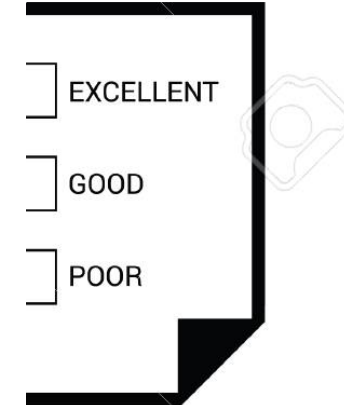
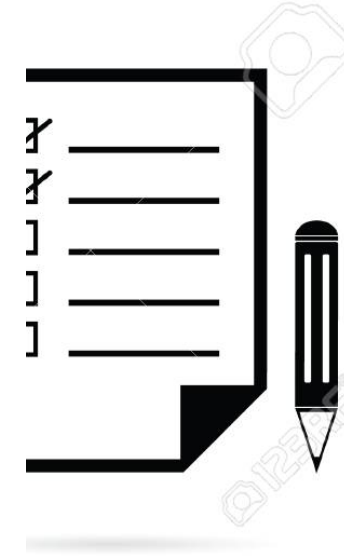
- ..... Kelimeler doğru bir şekilde hecelenmiş.
- ..... Harfler arasındaki boşluklar eşit.
- ..... Fazladan işaretler bulunmamaktadır.
- ..... İlgili şekiller, resimler, grafikler konuyu tamamlamaktadır.
- ..... Renkler kullanılmıştır.

Kontrol Listesi Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Önemli Noktalar Aşağıda Verilmiştir.

- ☐ Performans için istenilen her bir özel durum açıkça tanımlanmalı ve belirtilmelidir.
- ☐ Eğer sınırlı sayıda ve açıkça belirlenebiliyorsa yaygın olarak yapılan hataları listeye ekleyiniz.
- ☐ İstenilen eylemleri ve benzer hataları olması beklenen sıraya uygun olacak şekilde düzenleyiniz.
- ☐ Listenizdeki maddeleri nasıl işaretleyecekleri ile ilgili basit bir yönerge hazırlayınız.
- ☐ Eğer listenizde çok sayıda madde varsa davranışları alt başlıklar altında gruplayınız.

Kontrol Listesi Örneği

BECERİLER	EVET	HAYIR	AÇIKLAMA
Görsel ayırt etme			
Görsel eşleme			
Görsel Sınıflama			
Örüntü oluşturma			
İşitsel algı			
İşitsel eşleme			
Etiketleme			
Olayları anlatma			
Yönergeleri anlama			
Resim-Yazı eşleme			
Satır Takibi			
Mantık Yürütm			
Tahmin etme			
Yansıtma			

Portfolyo Değerlendirme

Öęrenci ürün dosyası (portfolyo), öğrencilerin sınıfta, okulda ve evde yaptığı ürünleri içeren bir gelişim dosyasıdır. Bu dosyada yer alan bir veya daha çok alandaki amaçlı işlerin ve çalışmaların incelenmesiyle öğrencilerin gayretlerini, ilerlemelerini ve başarılarını değerlendirmek ve belgelemek mümkün olabilmektedir.

Öęrenci ürün dosyası, genelde akranlarla, yöneticilerle, ailelerle, öğretmenle ve öğrenci ile sorumlulukların paylaşımı ve içeriğin değerlendirilmesidir.

Hata Analizi

Hata analizi, öğrencilerin okuma, yazma ve matematik alanlarında verilen görevlerde yaptıkları hataları ve güçlük alanlarını belirlemek için çalışma örneklerini inceleme tekniğidir. Bu teknik akademik performans düzeyinin belirlenmesinde ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesinde öğretmenlere önemli katkılar sağlar.

Hata Analizi

- ❑ Hata analizi öğretmenlerin, öğrenciler tarafından yapılan hata örüntülerini ve nedenlerini belirlemelerine ve öğrencilerin düzeyine göre öğretimi yeniden düzenlemelerine yardımcı olmaktadır.
- ❑ Hata analizi dikkatsizlik ya da rastgele hatalardan daha çok, öğretimin yetersizliği nedeniyle, öğrenilemeyen kavram ve kuralların belirlenmesi üzerinde odaklaşır. **Örneğin**, öğrencilerin matematik işlemlerinde yaptıkları hataları doğru ve yanlış diye iki gruba ayırmak onların performansını belirlemede yeterli değildir.

Hata Analizi Örneği

Çizelge 3.1

Bildirim (Beceri)	Ölçüt	İşlem Örnekleri
İki basamaklı bir sayıyla tek basamaklı bir başka sayıyı elde gerektirecek şekilde çarpar.	4/4	$\begin{array}{r} 35 \\ \times 3 \\ \hline 125 \end{array}$ $\begin{array}{r} 14 \\ \times 5 \\ \hline 150 \end{array}$ $\begin{array}{r} 23 \\ \times 4 \\ \hline 122 \end{array}$ $\begin{array}{r} 46 \\ \times 2 \\ \hline 102 \end{array}$

Uyarlamaları Temel Alan Değerlendirmeler

Genel eğitim sınıflarında öğrenime devam eden kaynaştırma öğrencilerinin sınavlarda daha iyi performans gösterebilmeleri için;

- (a) sınav ortamında,
- (b) sınavın süresi ve zamanında,
- (c) sınav soruları ve yönergelerin sunumunda,
- (d) öğrencinin sınav sorularına vereceği tepki türünde
- (e) öğrencilerin sınav öncesi yetiştirilmesi ve motivasyonu artırma

www.salihrakap.com

Teşekkürler

✉ srakaptr@gmail.com

📷 [@salihrakap](https://www.instagram.com/salihrakap)

